

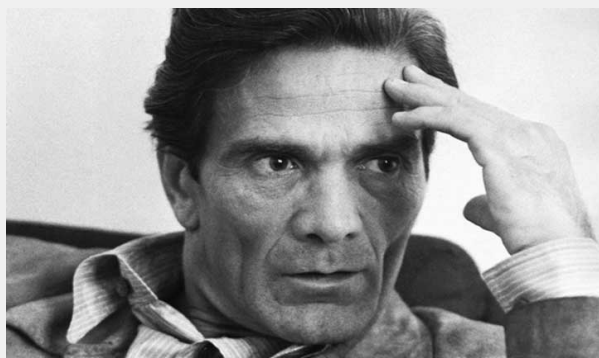

Καθώς διανύουμε την Μεγάλη Εβδομάδα, είναι σύνηθες πλέον το φαινόμενο να προβάλλονται, τόσο στην μικρή, όσο και στην μεγάλη οθόνη, ταινίες που αντλούν σεναριακά την πηγή της έμπνευσης τους, από τα Πάθη του Χριστού. Ανάμεσα στις πολλές δημιουργίες που κατά καιρούς έχουν κυκλοφορήσει, το **“Κατά Ματθαίον Ευαγγέλιο”** του Πιερ Πάολο Παζολίνι, κατέχει μία διακριτή και περίοπτη θέση. Το φιλμ του σπουδαίου Ιταλού σκηνοθέτη ξεχωρίζει, διότι μέσα από τον συμβολισμό και τη λυρική του, καταφέρνει να μεταδίδει διαχρονικά τα μηνύματά του, ανεξάρτητα από θρησκείες και έθνη.

Με αφορμή **“Το Κατά Ματθαίον Ευαγγέλιο”** (The Gospel According to St. Matthew - 1964), γυρνάμε τον χρόνο πίσω και με οδηγό την κλασική πλέον ταινία του Πιερ Πάολο Παζολίνι, ανατρέχουμε στη ζωή και στο έργο ενός από τους σημαντικότερους σκηνοθέτες του παγκόσμιου κινηματογράφου. Ενός αυθεντικού καλλιτέχνη που με το έργο του και τη ζωή του, επηρέασε καταλυτικά τις επερχόμενες γενιές.

Η μεγάλη δυσκολία του Ευαγγελίου ήταν ακριβώς να μην καταστραφεί η διήγηση του Ματθαίου, να κρατηθεί όρθια πάση θυσία. Αυτό, μεταξύ άλλων, με υποχρέωσε να πραγματοποιήσω μια εξαιρετικά δύσκολη ισορροπία ανάμεσα στη δική μου οπτική γωνία και σ’ αυτήν του πιστού - ανάμεσα δηλαδή σε δύο διηγήσεις. Νομίζω ότι στάθηκα συνεπής, όσο ήταν δυνατόν. Απ’ την άλλη, η ανατροπή που πραγματοποίησα είναι φανερή: αναφέρεται σε μια ολόκληρη μικροαστική, αλλά και εμπορική εικονογραφία. Έκανα το παν για να διαφυλάξω και ν’ αντλήσω την πραγματικότητα της διήγησης του Ματθαίου, κι αυτό, με πολεμική διάθεση: ενάντια στον φανατισμό ενός ορισμένου μαρξισμού κι ενός ορισμένου λαϊκισμού. Θέλησα να καταλάβω τα πάντα, θέλησα να δω μέσα από τα μάτια ενός πιστού μια πραγματικότητα θρησκευτικού τύπου. Στο **“Ακατόνε”** επρόκειτο για μια κατάδυση επική κι όχι ψυχολογική στον κόσμο που θα περιγραφόταν. Το ζητούμενο του Ευαγγελίου - δηλαδή, η υφολογική σύμφυση ενός πνευματικού κι ενός απλού, ιδιωτικού κόσμου - είναι ίδιο με αυτό των μυθιστορημάτων μου. Μ’ αυτή την έννοια, το Ευαγγέλιο βρίσκεται πιο κοντά στα μυθιστορήματά μου... Πιερ Πάολο Παζολίνι

Σκηνοθέτης, λογοτέχνης, ποιητής και σεναριογράφος, ο Πιερ Πάολο Παζολίνι γεννήθηκε τον Μάρτιο του 1922 στη Μπολόνια, τη χρονιά που ο Μουσολίνι ανέβηκε στην εξουσία. Τα παιδικά του χρόνια τα πέρασε σε διάφορες επαρχιακές πόλεις της Βόρειας Ιταλίας, καθώς το επάγγελμα του πατέρα ως στρατιωτικού, υποχρέωνε την οικογένεια σε συνεχείς μετακινήσεις. Ο πατέρας διοικεί την οικογένεια με αυταρχικό τρόπο. Αλλά το καθοριστικό πρόσωπο στη ζωή του είναι η μητέρα, μόνιμο αντικείμενο λατρείας, στην οποία θα αφιερώσει μερικούς απ’ τους πιο δυνατούς του στίχους. Γίνονται έτσι αντιληπτά, έστω κι απ’ αυτές τις λίγες ενδείξεις, τα σημάδια ενός τεράστιου οιδιπόδειου συμπλέγματος, του οποίου

ο Παζολίνι είχε μια σπάνια όσο και ακραία επίγνωση.

Στα μέσα της δεκαετίας του '30, η οικογένεια επιστρέφει στην Μπολόνια, όπου ο Παζολίνι τελειώνει το σχολείο και γράφεται στο πανεπιστήμιο. Στο Πανεπιστήμιο της Μπολόνια παίρνει πτυχίο φιλολογίας και παρακολουθεί μαθήματα ιστορίας της τέχνης με τον φημισμένο επιστήμονα Ρομπέρτο Λόνγκι, μία εμπειρία που, λίγο αργότερα, θα επηρεάσει βαθιά το κινηματογραφικό στυλ των πρώιμων ταινιών του.

Το 1942, ενώ ο πατέρας του βρίσκεται αιχμάλωτος στην Κένυα, ο Πιερ Πάολο με τη μητέρα του και τον αδερφό του καταφεύγουν στην Καζάρσα. Τα χρόνια εκείνα, με δικά του έξοδα, ο νεαρός Παζολίνι εκδίδει την ποιητική συλλογή «**Ποιήματα στην Καζάρσα**», γραμμένα στη διάλεκτο του Φρίουλι. Το 1945, ο μικρότερος αδερφός του, μέλος ιταλικής αντιστασιακής οργάνωσης, δολοφονείται και η οικογένεια εγκαθίστανται στην Καζάρσα, όπου ο Παζολίνι εργάζεται σαν δάσκαλος ενώ παράλληλα δραστηριοποιείται σε πνευματικούς - λογοτεχνικούς κύκλους και εκτελεί χρέη γραμματέα του τοπικού παραρτήματος του Ιταλικού Κομμουνιστικού Κόμματος. Το 1949 κατηγορείται για ομοφυλοφιλικές σχέσεις με φοιτητές και αμέσως απολύεται από τη δουλειά κι αποβάλλεται από το Κόμμα.

Βαθιά απογοητευμένος, ο Παζολίνι φεύγει στη Ρώμη με τη μητέρα του και ζει δύσκολα χρόνια σε διάφορες περιθωριοποιημένες περιοχές της πόλης. Βγάζει το μεροκάματο κάνοντας ασυνήθιστες δουλειές και γοητεύεται από το λούμπεν προλεταριάτο και τους μικροεγκληματίες των συνοικισμών της Ρώμης. Παρ' όλα αυτά, το "**Ragazzi di vita**", το πρώτο ολοκληρωμένο μυθιστόρημά του για τη ζωή στο περιθώριο, το οποίο εκδόθηκε το 1955, τον βρίσκει επίσημα κατηγορούμενο

για εξύβριση της δημόσιας αιδούς. Αθρώνεται τελικά, εν μέρει λόγω της ισχυρής υποστήριξης πολλών από τους πιο διακεκριμένους διανοούμενους και συγγραφείς της εποχής, όμως αυτή θα ήταν μονάχα η πρώτη από τις αμέτρητες φορές που ο Παζολίνι και το «σκανδαλώδες» έργο του θα αντιμετωπίσουν τη δημόσια αποδοκιμασία.

Μπορεί να είμαι άπιστος, αλλά είμαι ένας άπιστος που νοσταλγεί την πίστη Πιέρ Πάολο Παζολίνι

Ως σεναριογράφος τη δεκαετία του '50, ο Παζολίνι στράφηκε αργότερα στη σκηνοθεσία με ύφος καθαρά επηρεασμένο από τον νεορεαλισμό. Το αντιφασιστικό του μένος παρέμεινε ευδιάκριτο και στις ταινίες του με αποκορύφωμα το "**Σαλό**" που, παρά τον τρόπο που αποδίδεται, έχει καθαρά πολιτικό περιεχόμενο. Η προσωπική του θέση είναι καθολικά παρούσα στο έργο του και εκφράζεται με σύμβολα, αλληγορίες και παραβολές.

Ο Παζολίνι, υπήρξε αντιεξουσιαστής, τόσο πολιτικά όσο και ιδεολογικά, και βρήκε το θάρρος σε μία εποχή ιδεολογικής ένδειας, να εξαπολύσει ένα δριμύ «κατηγορώ» εναντίον της αστικής κουλτούρας, με το μανιφέστο που παρουσίασε το 1965, «**Ο κινηματογράφος της ποίησης**». Το γεγονός ότι οι ταινίες του διαποτίζονταν από ερωτισμό και βία με έντονο το στοιχείο του λυρισμού, ωθεί τους κριτικούς να τον αποκαλέσουν «ποιητή του υποκόσμου».

Μου είπαν ότι έχω τρία είδωλα: τον Χριστό, τον Μαρξ και τον Φρόυντ. Αυτά είναι φόρμουλες. Το μόνο μου είδωλο είναι η πραγματικότητα. Πιέρ Πάολο Παζολίνι

Μέσα από το έργο του, αλλά και την προσωπική του θέαση των πραγμάτων, ο Παζολίνι θα διαδραματίσει σημαίνοντα ρόλο, όχι μόνο στην Ιταλία, αλλά και γενικότερα. Μέσα από τα βιβλία, τις ταινίες και τις ιδέες του, θα ξεσηκώσει σχεδόν σε μόνιμη βάση, θύελλες αντιδράσεων, με τον ίδιο να κάθεται συχνά πυκνά στο εδώλιο του κατηγορουμένου.

Παράλληλα, η οξυδερκής γραφή του τον έφερε σε επαφή με διακεκριμένους Ιταλούς σκηνοθέτες, όπως ο Μάουρο Μπολονίνι και ο Φεντερίκο Φελίνι, που του ζήτησαν να αναλάβει χρέη σεναριογράφου. Κάπως έτσι, η στροφή του Πιέρ Πάολο Παζολίνι στον κινηματογράφο έγινε πλέον αναπόφευκτη.

Ο σπουδαίος Ιταλός καλλιτέχνης Πιέρ Πάολο Παζολίνι, δολοφονείται τον Νοέμβριο του 1975, στην παραλία της Όστια, κοντά στη Ρώμη, σε μια θέση χαρακτηριστική των μυθιστορημάτων του. Ο Πίνο Πελόζι, συλλαμβάνεται και ομολογεί το έγκλημα. Το 2005 αποσύρει την ομολογία του, υποστηρίζοντας ότι αναγκάστηκε να το κάνει γιατί δεχόταν απειλές κατά του ίδιου και της οικογένειάς του. Ο φάκελος Παζολίνι άνοιξε εκ νέου μετά την αναίρεση της ομολογίας. Ο τάφος του Πιέρ Πάολο Παζολίνι

βρίσκεται στην Καζάρσα, στο αγαπημένο του Φριούλι.

Το **“Κατά Ματθαίον Ευαγγέλιο”** είναι ένα κομμάτι της ύπαρξής μου. Έβαλα σ’ αυτήν την ταινία το έργο μου και τη ζωή μου. Πιέρ Πάολο Παζολίνι

Η ταινία, γυρισμένη το 1964, αποτελεί ίσως την κορυφαία μεταφορά της ζωής του Χριστού στη μεγάλη οθόνη. Είναι από τις λίγες φορές που ο κινηματογράφος της πρόζας και ο κινηματογράφος της ποίησης συμπλέκονται, συμφύρονται και δημιουργούν ένα αμάλγαμα που διαφοροποιεί σε μεγάλο βαθμό το παρόν παζολινικό έργο από όλες τις άλλες ως τότε μεταφορές αλλά και όσες θα ακολουθήσουν.

Ο Παζολίνι παρουσιάζει τον λόγο του Ματθαίου, απλό, λιτό και καιρίο, χωρίς λογοτεχνικές εξάρσεις, στοχεύοντας στη μεγαλύτερη δυνατή ακρίβεια των αφηγούμενων γεγονότων. Όλη η ταινία διακατέχεται από σκηνές άμεσης ανάπλασης που ανταποκρίνονται στην άποψη του πιστού Ματθαίου, ο οποίος καταγράφει εύπιστα, χωρίς να κρίνει.

Με σκηνές έντονου στιλιζαρίσματος, ο σπουδαίος Πιέρ Πάολο Παζολίνι μας παραθέτει την άποψή του και καταγράφει τα γεγονότα, αμφιβάλλοντας συνεχώς για την πραγματική υπόστασή τους. Χρησιμοποιεί ερασιτέχνες ηθοποιούς και είναι χαρακτηριστική η σκηνή όπου η Σουζάνα Παζολίνι, μητέρα του σκηνοθέτη, υποδύεται την ενήλικη Παναγία και θρηνεί τον νεκρό Χριστό.

Ο Παζολίνι επιλέγει τη νότιο Ιταλία για τα γυρίσματα της ταινίας του και επιλέγει ο ίδιος τη μουσική και τη χρήση της. Έχουμε έτσι ένα μοναδικό ηχητικό κολάζ. Όπου οι πρωτότυπες μουσικές συνθέσεις του Λουίς Μπακάλοφ, συνδέονται με τα κλασικά έργα του Μπαχ, του Μότσαρτ και του Προκόφιεφ. Ενώ

παράλληλα αποσπάσματα από τη **“Missa Lyba”** ή το κλασικό spiritual **“Sometimes I feel Like a Motherless Child”** ακούγονται στην ταινία διασκευασμένα από τον Μπακάλοφ και τραγουδισμένα από την Odetta.

Το **“Κατά Ματθαίον Ευαγγέλιο”** του Πιέρ Πάολο Παζολίνι, εκφράζει όλη τη νοσταλγία του δημιουργού του για το μυθικό, το επικό και το ιερό όπως βέβαια το αντιλαμβάνεται ο ίδιος, μακριά από δόγματα και φανατισμούς.

Το Ευαγγέλιο μου έβαζε το εξής πρόβλημα: δεν μπορούσα να το εξιστορήσω σαν ένα κλασικό αφήγημα, γιατί δεν είμαι πιστός, αλλά άθεος. Από την άλλη, ήθελα να διηγηθώ την ιστορία του Χριστού, Υιού του Θεού. Έπρεπε λοιπόν να διηγηθώ μια ιστορία στην οποία δεν πίστευα. Δεν μπορούσε λοιπόν να είμαι εγώ εκείνος που εξιστορεί. Έτσι, χωρίς να το θέλω, οδηγήθηκα στην ανατροπή όλης μου της κινηματογραφικής τεχνικής και γεννήθηκε αυτό το μάγμα ύφους, που είναι χαρακτηριστικό του κινηματογράφου της ποίησης. Γιατί για να μπορέσω να εξιστορήσω το Ευαγγέλιο, έπρεπε να βυθιστώ στην ψυχή ενός που πιστεύει. Εδώ έγκειται ο έμμεσος ελεύθερος λόγος: απ’ τη μια μεριά η αφήγηση βλέπεται με τα δικά μου μάτια και απ’ την άλλη, με τα μάτια ενός πιστού και είναι αυτό που προκαλεί το συμφυρμό του ύφους, αυτό το μάγμα που προανέφερα.» Πιέρ Πάολο Παζολίνι